

Saateks

Eesti Muusikateaduse Seltsi ja Eesti Muusika- ja Teatriakadeemia (EMTA) muusikateaduse osakonna aastaraamatu *Res Musica* esimene number ilmus 2009. aastal. Selle eessõnas rõhutas tollane peatoimetaja Urve Lippus (1950–2015) ühe eesmärgina väljaande rolli „olla eesti muusikateadlaste jaoks kõige laiemaks foorumiks“. Seda funktsiooni on *Res Musica* tööpoolest täitnud. Seni ilmunud üheksa numbrit sisaldavad 35 artiklit eesti autoritelt. Samas on peetud tähtsaks tänapäevaste angloameerika suundade, aga ka saksa ja vene muusikateaduse traditsioonide sünteesimist nii eesti kui ka välisautorite uurimustes. Välismaistelt teadlastelt on ilmunud 36 kirjutist. Kõik kokku niisiis 71 artiklit, millele on eelnevalt oma hinnangu andnud retsensendid, ning siis on jätkunud hoolas ja täpne toimetamistöö Anu Schaperilt. Alates kolmandast numbrist on kujundustööd teinud Maite-Margit Kotta. Kaetud on muusikateaduse põhivaldkonnad: muusikateooria, muusikalugu, etnomusikoloogia, samuti kognitiivne muusikateadus. Üks aastaraamat käsitles muusikateatri eri aspekte ja üks oli pühendatud Urve Lippuse mälestusele. Igas numbris avaldatakse tähtsamate muusikateaduslike trükiste arvustusi ning väljaande lõpetab Eesti Muusikateaduse Seltsi tegevuse kroonika. Seitsmendast numbrist peale on *Res Musica* peatoimetaja Toomas Siitan.

Juba mainitud eessõnas peeti oluliseks ka eestikeelse muusikateadusliku diskursuse arendamist. Seetõttu on eriti tähtis, et eesti muusikateadus on avatud mitmesugustele valdkondadele ning uued uurimisväljad leiavad toetust. *Res Musica* kümnendas numbris, mida käes hoiate, on peateemaks popmuusika ja loomepõhine uurimistöö. Mitmed autorid analüüsivad muusika ja muusikute kaudu ka soospekti. Aastaraamatu kaante vahel käsitletakse neid valdkondi esmakordselt.

Algtõuke selliseks valikuks andis Kultuuriteaduste ja Kunstide Doktorikooli raames EMTAs 19.–20. aprillil 2017 toimunud rahvusvaheline seminar „Sugu ja seksuaalsus (post)sovetlikus/(post)sotsialistlikus muusikas, kujutavas kunstis ja teatris“ („Gender and sexualities in the (post)Soviet and (post)Socialist music, theatre and visual arts“). Seda kureerisid soo- ja muusikasotsioloog Han-

naliisa Uusma ja muusikaloolane Kristel Pappel. Seminar koondas ühisele arutelule nii tudengid kui teadlased, kelle teadustöö fookuses on kirjeldada ja seletada soolisuse ning kunsti kaudu laiemaid ühiskondlikke väärtushinnanguid, norme ja nähtusi (pärast)nõukogudeaegsetes ühiskondades. Seminaril astusid üles vene popmuusika uurimisele pühendunud Stephen Amico (Bergen), pungiurija Yngvar B. Steinholt (Tromsø), performatiivsuse ning soouuringute professor Tiina Pursiainen Rosenberg (Stockholm ja Lund), kunstiajaloolane Harry Liivrand (Tallinna Ülikooli Akadeemiline Raamatukogu), kuraator Rebeka Põldsam (Kaasaegse Kunsti Eesti Keskus) ning antropoloog ning filmirežissöör Terje Toomistu (Tartu Ülikool). Lisaks toimusid väkettekanded doktorantidelt.

On suur rõõm, et seminar inspireeris postsovetliku pop- ja folkmuusika teemadel ka kirjutama. Muusikablogides arutatakse, et läänemaailma *underground*-popist on peavoolu trendide osaks tõusnud norme nihestav ja irooniline (ka soonormide kontekstis), postsovetliku plokkmaja esteetikaga poisi/tüdruku artistikuvand. Hea näide on ka meie oma Tommy Cash, kellest kirjutab *Res Musica*s intrigeerivalt Berliini muusikateadlane Matthias Pasdzierny. Eesti hiphopi teemadel kirjutab ka USAs resideeriv eesti muusikateadlane Triin Vallaste, kes keskendub subkultuuri ajaloole ja selle globaliseerunud olemusele Eestis. Folkloristid Andreas Kalkun ja Jaanika Oras avavad seto laulikute poolt nõukogude ajal poliitilistel teemadel loodud laulude tagamaid. Nende unikaalne teemakäsitus võtab luubi alla seto laulikute poliitilised, ühiskondlikust positsioonist lähtuvad, sealhulgas ka soolistatud valikud loomingulises eneseväljenduses. Käesolevas numbris kirjutab ka antropoloog ja filmitegija Terje Toomistu, kelle dokumentaalfilm „Nõukogude hipid“ (2017) pälvis kriitikutelt ja publikult palju kiitust. *Res Musica*le kirjutatud artiklis jätkab Toomistu Nõukogude Liidu hipide, tollaste psühheedeletse lilllaste teemal, täpsemalt „kummalisest vibratsioonist“ ja rokkmuusika mõjust raudse eesriide tagusele hipiliikumisele, nende meie-identiteedi kujunemisele.

Loomepõhise uurimuse kaasamine väljaandesse aga johtus rahvusvaheliselt järjest kasva-

vast tähelepanust sellele valdkonnale. Loomepõhine uurimus (*Artistic Research*) ühendab endas kunstipraktika ja refleksiooni oma tegevuse üle, mis on sõnastatud, lahti mõtestatud ja kirja pandud ning seeläbi ühiskonnale vahendatud. Ka siin läheb vaja teoreetilist konteksti ning sobiva uurimismeetodi väljatöötamist. Samuti on vajalik uurijale iseloomulik distants uuritava suhtes. Loomepõhise uurimuse eripära on aines, st. uuritakse loomeprotsessi, kuhu uurija ise on kaasatud; eelöeldust tulenev subjektiivsus, mis aga on teadvustatud mina-positsioon; uurimistulemus võib olla nii individuaalne kui ka üldkehtiv, olulisel kohal on kogemused ja eriala põhjalik tundmine; uurimine on tihedalt seotud loominguliste projektidega. EMTAs valmis esimene loomepõhine doktoritöö 2004. aastal, sealt peale on kaitsnud oma uurimistööd 34 muusika- ja kaks teatridoktoranti. Valisime nende seast kolm tööd, mille autorid kirjutasid nüüd oma uurimuse põhjal aastaraamatusse artiklid. Helilooja ja arvutimuusik Christian M. Fischer käsitleb *live*-elektroonika üht otsustavat küsimust – kuidas edastada adekvaatselt nii muusikuile kui ka publikule oma muusikalisi ideid teose esitamisel animeeritud muusikagraafika (AMG) näol. Mihhail Gerts analüüsib dirigendi

tegevust ansambliprobleemide ennetamisel, tuginedes oma teatritöö kogemustele, ja toob esile abistavad mõtlemismudelid. Oma kogemusi reflekteerib ka pianist Kristi Kapten, analüüsides valmistumist György Ligeti rütmi poolest äärmiselt nõudlike klaverietüüdide esitamiseks.

Käesolev Res Musica on ajalooline, sest sisaldab esimest korda Eestis teadusartikleid popmuusikaidentiteetidest, milles käsitletakse vähemal või rohkemal määral ka soolisuse aspekti. Artiklid ilmuvad inglise keeles, et uurimustes peegelduv tõeliselt unikaalne, postsovetlikku kultuuriruumi peegeldav ja loomeuurimuse aspekte avav teadmine ka rahvusvahelise lugejani jõuaks.

Oleme väga tänulikud Res Musica toimetusele, kes nägi seni marginaalsete valdkondade avalikkusele esitamise vajadust ja perspektiivi. Suur aitäh väga asjatundliku ja sujuva koostöö eest tegevtoimetajale Anu Schaperile, kujundaja Maite-Margit Kottale, illustraator Kärt Hammerile ja teravapilgulistele retsensentidele. Inglisekeelne kogumik poleks valminud ilma Richard Carri toimetamis- ja tõlkimistöeta, ka talle tänulik kumardus.

Kristel Pappel
Hannaliisa Uusma